

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

CHIC PARISENCH

Inst. ROL

Exhibició dels nous figurins á las carreras de Longchamps.

LO QUE DIRÁN, SI VENEN Á ACOMPANYARLOS

—Don Antón, me sembla que á dreta y á esguerra no 's veuhen sinó sabres y més sabres...

—No 'n fassis cas... Cosas d' octubre!... Es la cayguda de la fulla!...

CRONICA

ELS CIVILISADORS

A la senmana que vé la «Asociación Española para el Progreso de las Ciencias» tindrà son primer congrés anual á Zaragossa. Y Barcelona, la ciutat imperial, no hi serà: abstenció forçada per la incapacitat. Mal podém exportar ciencia, si aquí no se 'n fabrica.

A Madrit han fundat l' «Associació» uns quants universitaris y enginyers, reunits al Ateneo; treballant de valent, han conseguit preparar el congrés de Zaragossa, darrera del que 'n vindrán altres, cada any á una ciutat diferenta. Ja fa cinch mesos que aqueixos homes generosos treballan, sense que la «opinió» ni la «prempsa» se 'n hagin adonat. Jo compleixo un deber avuy dedicántlosi aquesta primera plana de LA ESQUELLA, honrada ab la col·laboració en la magna obra de cultura.

Lo que s' emprén l' Associació está explicat en aquest fragment de la circular que ha repartit per tot Espanya: «concertar los esfuerzos de todos los interesados en el adelanto y difusión de los conocimientos para crear un ambiente espiritual favorable á la obra colectiva científica; estableciendo, con este objeto, relaciones de simpatía y mutuo apoyo entre los que colaboran en el cultivo del saber, no sólo para estimular su trabajo, avivar las vocaciones, sostener el entusiasmo, alentar la inventiva de los investigadores y congregar en torno del que tenga algo que decir un auditorio dispuesto á escucharle, sino también (y lo que más importa) para despertar en el público la curiosidad científica, propagar en el país la afición al estudio y arraigar en la conciencia nacional este principio de toda la civilización moderna: SABER ES PODER. Pues el poderío, la riqueza y el bienestar de los pueblos dependen principalmente de su cultura científica...» Lo que, resu-

mit en pocas paraulas justas, vol dir que l' Associació servirà «de intermediaria entre las enseñanzas de las escuelas y el espíritu colectivo.»

La nova societat, no es una fundació original; es una importació y una nacionalisació. Ab el mateix títul, y ab organisació consemblanta, la varen fundar els inglesos al any 1830, segurament per recort del llibre de Bacon *Avenços del saber*, y darrera d' ells els francesos. Per totas las nacions civilisadas corren cada any las pelegrinacions dels estudiosos d' una ciutat á l' altra, incorporant á la nació els fruyts de la investigació científica, suscitant vocacions, suggerint aplicacions á las industrias y milloras á la vida colectiva.

L' obra d' aquestos *madrilenys*, donchs, es obra de civilisació, de dignificació de l' Espanya dins d' Europa. El nostre regionalisme feréstech potser voldria fer véurer que Barcelona, la hereva de Florencia (joh, aquells *mercatanti* del Boccacil) y d' Atenas (joh, aquells ciutadans que 's venían el vot!) no 'ls ajuda als fundadors de l' «Associació del Progrés de las Ciencias» perque *son de Madrit*, d' aquell Madrit que 'ns fan veure en sos diaris y en sa política de menjadora. L' Associació els desmenteix; perque si ha hagut de recórrer al auxili del Estat y dels polítics, y té per patró al rey y per president al senyor Moret, y per fiadors á molts excelentíssimas patúms, demostrará als que no ho saben que á Madrit hi ha nuclis d' estudiosos relacionats ab els de las nacions civilisadas; que D. Francisco Giner, á la «Institució Lliure d' Ensenyansa; en Cossió al Museu Pedagógich, en Salillas á la presó, en Ramón y Cajal al seu laborator, en Menéndez y Pelayo á la Biblioteca, treballan ni abandonats ni ignorats; com se treballa ab lluhiment á la Universitat, al Institut Rubio, al Ateneo.

¿Ahónt es la nostra trompetejada capitalitat espiritual, pobrets de nosaltres? Aquell «Congrés de la Llengua catalana» —sempre mirant enrera— ¿que va ser més que una tristíssima exhibició d' ignorancias acumuladas? ¿Quí ho diria que un *madrileny*, en Menéndez Pidal, l' hauria pujat de tó ell sol?

No hi val pas, aixó de la repugnancia á tot lo *madrileny* pera excusar l' inferioritat científica de Barcelona, revelada are ab la fundació de l' «Associació pera el Progrés de las Ciencias» y la convocatoria del congrés á Zaragoza. Barcelona no l' ha fundada perque no n' era capás, y no se l' ha sentit respondre perque no té veu. ¡Esperit científich! Pregunteuho als poquets isolats que «perden el temps» ab investigacions que no 's puguin portar al mercat. Aneu al Observatori del Tibidabo, ahont no s' hi fa cap feyna colectiva. En Comas y Solá, ab la seva esposa,—ajudanta devota y discreta—estudia sol els satélits de Júpiter ó comproba el pas d' una estrella; os ensenyará solícitament la meridiana y l' equatorial, el petit museu y l' instalació seísmica; y després s' apagarán els llums y s' anirán tancant portas com si tot alló servis no més que pera mostrarho als visitants. Passan els anys, y en Comas, sempre sol, espera debades als joves que hi haurían d' anar, encar que fos no més que per curiositat; als llicenciats en Ciencias que necessitan apendre lo que l' universitat de Barcelona no ensenya, y que 's passejan per la Rambla esperant el *repàs* d' un noy del Institut á dotze duros mensuals.

El nom de 'n Ramón y Cajal—que solament de nom se 'l coneix á Espanya—m'acudeix inevitablement á la memoria. ¿Quants barceloníns saben que á Barcelona prepará sos treballs d' histologia cerebral? A Barcelona, ignorat, va passar dos anys d' amarguras y, ¿per qué no ho hem de dir?, de miseria; no tenia més que 'ls cinquanta duros de la cátedra, que no donan pera mantenir á la familia, y ab aquells diners, com que ningú n' hi ofería cap més, se comprava lo que li feya falta pera sos treballs d' investigació. Quan arribá el varen rebre quatre amichs; quan se n' aná prengué comiat de dos: un company y un minyó—aragonés com ell—al que havia pogut donar un guanya-pá.

D' estudiosos desinteressats n' hem tingut altres, sempre ignorats, quan no isolats voluntariament. A la nostra Universitat, botiga de diplomas, hi hagué l' Aranzadi, qu' es l' únich etnólech original d' Espanya; jo no sé cóm se va arreglar que aná á trompadas ab els estudiants, y va haver de fugir: lo que se 'n diu fugir de la Facultat de Farmacia. Avuy, ¿quí n' está enterat?, tenim á l' Universitat á un economista, que ni té fábricas ni cobra dels fabricants; fa vida d' apestat... Suposo que 'm guardaréu el secret: se diu Flores de Lemus...

¿Qué més? La mateixa *Associació* novella acaba de repartir els estatuts del congrés de Saragossa ab la llista dels que hi presentan treballs: hi ha noms catalans, tots de fora de Catalunya, menos dos: els de 'n Terradas de Barcelona, y de 'n Prats y Aymerich de Tarrassa. ¡Terradas, Terradas! ¿Quí es en Terradas? Un jove, *mestre* de matemáticas y de física... y res més; com no predica

ENSAJANTSE PERA LA RECEPCIÓ

—¿Cóm me las arreglaré per' que no se 'm veji l' orella?

en pro ni en contra de la Solidaritat, no es ningú... Els altres noms de contribuents al congrés, que resideixin a Barcelona, son castellans...

Pera que la *ciutat imperial* respongués, s' ha hagut de menester un viatjant. Per tot el mes de Setembre hauríau vist anar en cotxe ó en tranvía, dematí y tarde, pujant tot sovint a las casas, un senyor baixet, de cara rosada y mirada claríssima. Era en Simarro, el viatjant de l' «Associació», que s' hi gasta els seus diners.

Senzill de roba y de tracte, pulcre y somrihent ab la boca y ab els ulls, en Simarro es col·laborador de 'n Ramón y Cajal (coloració de las preparacions) catedràtic de psicologia experimental a la Facultat de Ciencias, de Madrid, y disposa d' un laboratori, com a tot Espanya no n' hi ha cap més. Va venir a Barcelona ab un feix de circulars y reglaments qu' anava passant ell mateix de porta en porta y reunint de tan en tan als homes *de carrera* pera ferne associats... A las reunions n' hi anava la meytat—de vegades molts menos—dels convocats... Voluntariament, al dia 13 eran *nou* els inscrits a la secretaria del Comité executiu de Barcelona... Certament, n' hi deu haver bastants més d' apuntats. Al congrés hi anirém potser un parell de dotzenas de barcelonins; alguns investigadors hi portarán estudis dignes d' atenció: en Terradas, l' August Pí, en Turró... Y prou. Ara, ajúdeume a buscar la capitalitat espiritual per las Ramblas... Potser a la *Veu de Catalunya* ens en donarán rahó.

TULP

Sa boca roja, ahir nit,
á tret de boca 'm venia
y va sê un petó exquisit...
Tan exquisit, que li he dit:
—Vuy ferne una poesia.

—Donchs será una indiscreció!—
m' ha respost ella, enfadada...
(Aquesta nit, es qüestió
de ferli un altre petó
per veure si 's desenfada.)

MAYET

Agencia d' emigració

—*Buenas*... ¿Es vosté el qui 's cuyda d' aixó?
—¿Qu' es aixó?
—Lo que diu l' anunci que avuy porta el diari:

¡TOT PER ELLS!

LA REVERENCIA CONVINGUDA

—Fíxathi bé: els homes hem quedat en saludarlos d' aquesta manera.
—Y las donas, així.

«Se proporciona pasaje a los que desean emigrar a América.»

—Sí, senyor. ¿Vosté voldria emigrar?

—Casi casi que sí. Aquí 'ls negocis van molt malament. Y com que diuen que al qui muda Deu l' ajuda...

—Perfectament. Pero comenso per advertirli una cosa. Aixó es una agencia seria.

—¿Que vol dir que n' hi ha que no ho son?

—Ja ho crech!... Algunas ne trobará que li prometrán l' oro y el moro, y...

—Oh!... Del moro ja 'ls en faig franchs. Mentres l' oro no 'm falti...

—Es que si s' escolta a n' aquesta gent, no tindrà vosté ni oro ni moro ni cristiá ni res...

—M' agrada la sinceritat ab que 'm parla. Vaji dihent.

—Donchs, sí; aquí 's proporcionan passatges, pero no 's fomentan ilusions enganyosas ni 's prometen cosas que després es impossible cumplirlas. ¿Quíns son els seus desitjos?

—Emigrar.

—¿Ahónt?

—Ja li he dit: a América.

—Es que l' América es molt gran. ¿Vol anar al Brasil, a l' Argentina, a Xile, al Paraguay, al Uruguay?...

—En quant al lloch, m' es del tot indiferent. Men-

tres m' envihi á un país ahont els pesos abundin y pugui ferse en poch temps una regular fortuna...

—Tingui en compte que las fortunas no 's fan aixís com aixís.

—Bueno; donchs, quan menos, que un pugui viure, campársela ..

—Per aixó no hi ha com l' Argentina ó el Brasil. Son païssos encare poch explotats y... ¿quina es la professió de vosté?

—¿La meva?... ¡Qué li diré ara jo!...

—La veritat, res més que la veritat. ¿Qué sab fer? ¿Es agricultor?

—No, senyor.

—¿Es fuster, manyá, paleta?...

—Tampoch.

—Donchs ¿á qué s' ha dedicat fins ara?

—A moltes cosas y á cap. Pero... me sembla que vosté y jo no 'ns enteném. Vosté 'm parla d' oficis, d' arts, d' ocupacions més ó menos fatigosas y jo... francament, el meu ideal al anarme'n á América no es aquést.

—¿Ah, no?

—No, senyor. ¿No es l' América la terra de las minas d' or y plata, el país dels milionaris, de las grans fortunas?

—En efecte.

—Donchs bé: jo, ja que no á ferme una posició brillant, aspiro á recullir d' aquellas fortunas y d' aquells milions unas engrunas que valguin la pena...

—Conformes; pero per aixó hi ha que tenir alguna aptitud: s' ha de cultivar la terra, s' ha de forjar el ferro, s' ha de ribotejar la fusta, s' ha d' emplear l' activitat en una forma ó altra...

—¿De debó?

—¡Naturalment!... ¿Donchs qué 's pensava vosté?

—Jo 'm pensava que á América aixó de treballar se deixava pels negres... ó á tot estirar, pels mulatos.

—¡Just!... Y además devía creure's que mentres els mulatos y 'ls negres treballavan, els blanchs s' ho miravan gronxantse en un balancí, y de tant en tant s' aixecavan pera beure una copa y ficar uns quants pesos á la maleta...

—¡Aixó mateix!...

—Resúm: que á vosté, al emigrar, no 'l guía altre propòsit que 'l de viure sense fer res.

—Si fos possible...

—Sí que ho es. Per' aixó no necessita vosté embarcarse en cap vapor.

—¿Donchs en qué? ¿En un barco de vela?

—No, senyor: en un cotxe de la *Catalana*. ¿Veu?... Agafin un d' aquests que passen pel carrer de Fernando. Al ser á la plassa de Sant Jaume baixa y 's fica sense compliments á la casa número 1.

—¿Y qué més?

—Busca un regidor d' influencia, li demana un empleo bo, y si té la xiripa de veure's complascut, riguis vosté del Brasil, del Uruguay y de l' Argentina...

—*Hombre*, mil gracias! L' idea es bonica. No deixaré de seguir el seu consell.

—Salut... y no cansarshi.

—¿Cansarme?... ¡Nol!... ¡Aixó may!

MATÍAS BONAFÉ

NOTA TARDORAL

Un idili amorós en l' horta de Valencia.

PEL NOSTRE ALOMAR

La vetllada d' homenatge á l' Alomar donada pel Centre Nacionalista Republicà la nit del passat dimars va resultar una espléndida manifestació de entusiasme y elogi envers nostre estimat amic.

La paraula del Mestre va esparir-se per aquella espayosa sala com un halé confortador de lluyta, precursor de una propera y segura victoria. Al acabar de llegir el seu magnífich discurs, quin tema era «Cóm he devingut catalanista» y en el que hi batega avans que tot un ampli y radical esperit de llibertat, en Gabriel Alomar fou ovacionat sincera y sorollosament.

Parlaren també en honor al festejat escriptor els senyors Carner, Salvatella, Suñol, Lluhí y Cruells, dedicantli brillants parlaments d' adhesió, que foren coronats d' aplaudiments per la nombrosa y triada concurrencia que omplía el saló del Centre.

GLOSARI

Si tens un noi, estimat lector, que se't vulgui perdre tirant pera artista, i si has sentit dir alguna volta que pera aquest ofici que'n diuen artista hi han escoles de Belles Arts aont hi ensenyen de ser-ne, abans d' enviar-hi'l bordegas, tingues el coratge de seguir-me, i si després li envies pitjor pera ell: s'hau-

rà malmès un infant que podia ser útil a la patria.

Entrem-hi am tu en aquestes escoles. Entrem-hi am tu, i lo primer que veurem és un pati que havia estat claustre i que de resultes d'en Mendizábal i d'aquells toros de l'any trenta-cinc que varen eixir mansos i dolents, ha anat a parar a ser dipòsit de tota mena d'oficines. Allí, a més de l'Academia, hi sol haver una

LO QUE DIUHEN ELLAS

—Francament, aixó de que no vingui sol, atenúa bastant el meu fervor monárquich.

delegació de les que hi escriuen am maneguins; alguna superintendencia de les que no se sab què superintenten; una escribania am mampara, i un cuartelillo de bombers, amb una bomba a sota d'un porxo, i de totes aquelles sales en surt una mena de flaira que'n direm administrativa: flaira de paper sellat, de tinta rancia, de conserge, de notari vell, d'arnes d'arxiu, de goma i d'hosties florides. Les Belles Arts no més hi consten per quatre grafitis ingenus dibuixats a les parets blanques.

Deixem-los estar i entrem dintre. A dintre, en una gran sala que havia estat refectori i que ara hi ensenyen a tenir gana, hi han uns quants rengles de bancs, amb els deixebles rasant-hi a sobre, ab una orella o un nas al davant i una varietat de llums am tota mena de pàmpols que no més s'assemblen en una cosa: que no n'hi ha cap que faci claror. Més enllà, la sala de guixos, que sembla una batalla clàssica: l'Apol ha perdut la testa, el Faune's peus, els cavalls de Fidies les corretges, els guerrers olímpics els estreps, el Gladiador l'esquena, i les Venus totes són de Milo: no n'hi ha ni una que tingui braços. Anem seguint i trobem un quarto, amb un senyor que llegeix un llibre. És el professor d'estètica, que com que no té qui se l'escolti, en comptes d'ensenyar als deixebles, estudia ell, i ja sab lo que's fa. Anem més enllà i en veiem un altre: és un professor que ja ha plegat perquè no hi ha afició als seus estudis. Després trobem el «natural», una sala amb un model que fa vuit anys que és el mateix pera que'ls nois puguin estudiar-hi'l desenrotllo de l'arruga a través de l'edat de l'home; i per fi veiem un mullader, i és la sala de l'esculptura, am fanc per terra, per les parets, per les portes, i sobre tot pel sostre, que com que és molt alt i fa volta i no hi arriben les escombres, és aon n'hi ha més d'esculptura.

Ja hem vist l'Academia, i sobre tot ja hem vist el material: bocins de guix, quatre «Juliens», dibuixos de flors pera'ls delicats, projectes de motors pera'ls pràctics i unes carteres sobre una taula am més documentació artística per si algun dia algú la vol veure. Ja hem vist els deixebles copiant estampes que maimés els hauran de servir; ja hem vist els pintors pintant un model que és un rellotge de sorra marcant el compas de l'existència; ja hem vist els escultors pastant fanc com si haguessin de ser tots gerrers; i ja hem vist alguns dels mestres, però'ns en falten veure alguns d'altres que si no'ls hem vist és que són fora.

Són fora, perquè en les «escoles», fora'ls dissabtes de cobro que l'unió fa la força, hi ha una màquina administrativa de catedràtics, de numeraris, d'interinos i de suplens que's necessita ser notari pera entendre'n no més que la «marxa».

Lo que s'entén aviat és una cosa: que les «escoles de Belles Arts» són uns hospitals d'invàlits, una clínica d'invàlits joves que viuen d'haver d'ensenyar lo que no saben del cert. Allí hi van (salvant excepcions) tots els recomanats d'Espanya, tots els parents d'homes públics, tots els artistes am padrí, tots els coixos de l'Art i tots els mancos. Un fotògraf d'allí Jaen, que ha après una mica d'estètica quan han flaquejat els retrats; un pintor de cotxes, d'Almeria (històric!), que ha après de dibuix linial dibuixant les ratlles de les tartanes que

s'estilen a la seva terra; un menescal de Pontevedra, que li havia ensenyat la perspectiva un matemàtic del seminari; un advocat de poques raons, que té datos i sospites d'això de l'Historia de l'Art desde'l « seno fins als nostres dies »; i alguns pintors medallats en exposicions anteriors, que saben fer pintar als deixebles, però que no saben pintar pel seu compte. Quasi tots aquets professors han començat per interinos, i quan se sab bé, per la pràctica, de que és cert que ho fan ben malament, passen a ser definitius, i d'aquet modo no s'equivoquen.

Amb aquet material i aquets mestres, ara preguntarà l' llegidor que tingui un fill que vulgui ser artista: s'aprèn allí? Hi ha modo de sapiguer? Sí que s'aprèn: aprenen aquells que ja no tenen res per aprendre; el que hi neix, el que té'l dó i el que té la sort de que no l'ensenyin, perquè si escolta ja ha rebut: el despendre-s de l'ensenyança demana més anys de feina que'ls que haurà passat recullint-la. El que té un vici ja no se'l treu, i el vici de jugar am l'Art és pitjor que jugar am les cartes: perquè am les cartes hi pot guanyar, i jugant am l'Art sempre ha de perdre.

Ara, doncs, pare de l'infant, ja sabs lo que és una « Academia ».

— Són dolentes? — em preguntaras.

Pera ensenyar-hi, no; però pera aprendre-hi, sí.

— Tindrien de suprimir-se?

Mentres hi hagin pintors dolents, mai: no sabriem aon colocar-los.

— Quina millora's pot fer?

De moment no més se'n sab una. Aixís com haureu vist exposicions amb els « adelantos de los discipulos », que'n fessin una cada any amb « adelantos de los maestros ».

Això'ls faria estudiar, i qui sab si amb aquest estímul algun dia'ls professors que sortissin laboriosos en sabrien tant com els deixebles.

XABAU

EL DRET DE VIURER

Rahó tenia 'l qui digué:

« En los negocios de Estado
la buena forma es el todo. »

Perque, ara imaginse que 'l Govern actual ó qualsevol altre presenta al Parlament el projecte de lley que segueix:

« Article únich: tot espanyol que no siga propietari, fabricant, banquer, industrial, comerciant, empleat ó rendista, aixís com el treballador que no justifiqui plenament gosar d'un sou ó jornal sufficient pera atendre á las sevas necessitats será fusellat sense apelació. S'exceptúan únichament els allotjats en convents, presóns, hospicis, hospitals, manicomis ó altres establiments benéfichs per l'estil. »

A mí m'agradaria veure el bullit que s'armaria. De cafre, de selvatge, de tirá, de boig, de utópich, de criminal, no l'en deixarian. Las campanyas antigubernamentals no pararian un moment. Els rotatfus publicarian fulles extraordinarias. Las manifestacions embussarian tots els carrers d'Espanya. A cada mitja hora se celebraria un mitin. A cada escaleta's firmaria una protesta. ¡Y quína polsaguera! ¡Y quín entusiasme! ¡Y quín escándol!

Els clericals cridarían contra la falta de fé, d'esperansa y de caritat. Els retrógrados bramarian contra la civilisació moderna, retreyent els benehits temps de las sopas

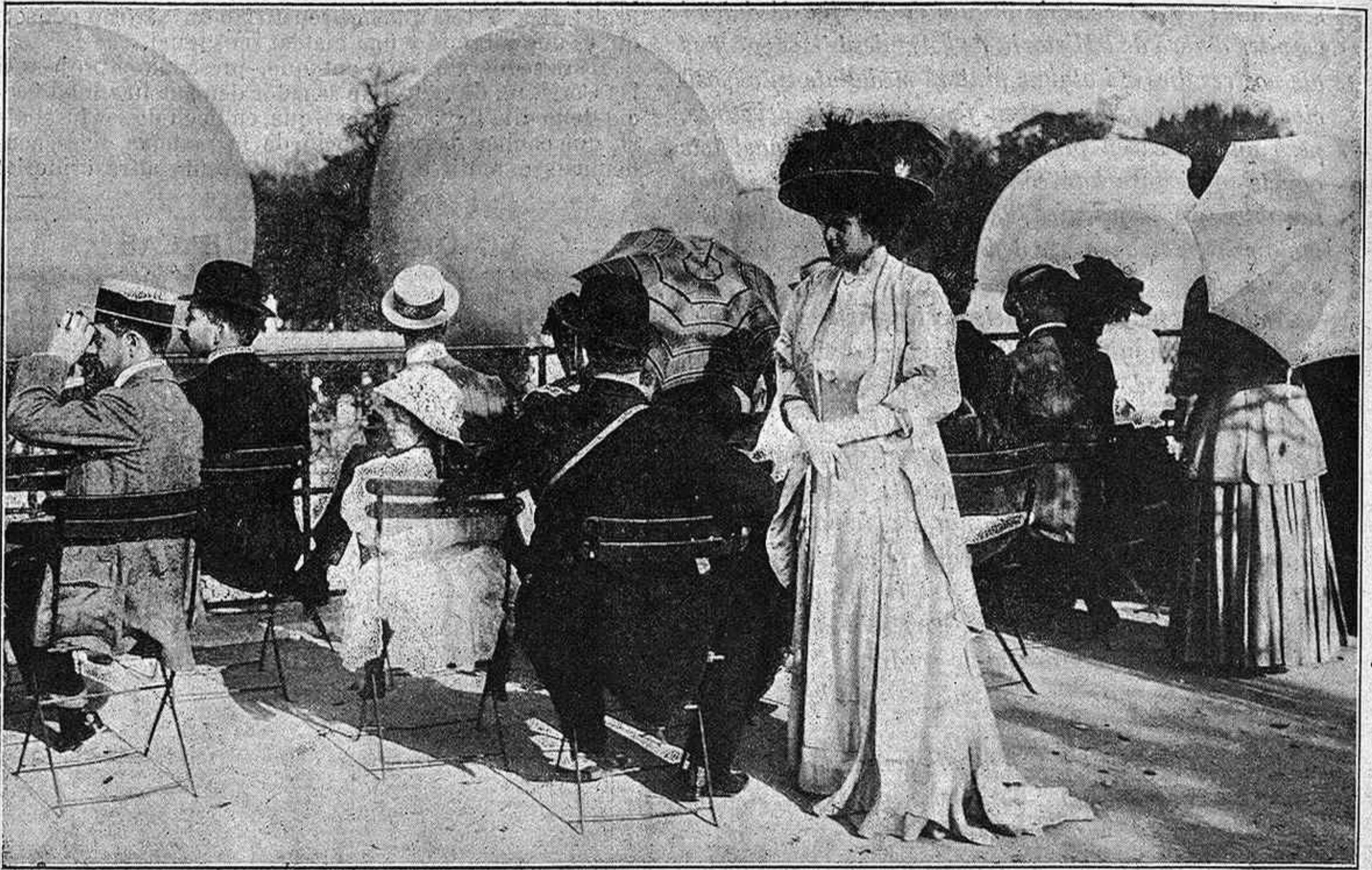
conventuals. Els autonomistas malehirían la política unificadora del Centre, capás de tals aberracions. Els republicans farían present l'atach directe contra las classes proletarias. Y tots á la una repetirían qu' aixó no pot ser, qu' es una infamia y una maldat sens igual.

Y ara segueixin suposant que, presentat el projecte á las Corts, un diputat ó un senador demana una modificació de la dita lley; y proposa que, en lloch de ser fusellats els que cauhen baix la sanció de la mateixa, sigan condemnats á morir-se de fam. ¡Oh, quína altra cridoria!

LO QUE DIUHEN ELLAS

— Sinó que li tinch llástima perque es pare de familia, ara, quan passi, li faria l'ullet.

Grupo d' elegancias á la terrassa de las Tullerías, presenciand l' inflament de globos del Concurs del Aéreo-Club.
(Inst. THEODORESCO)

Una creació sensacional.

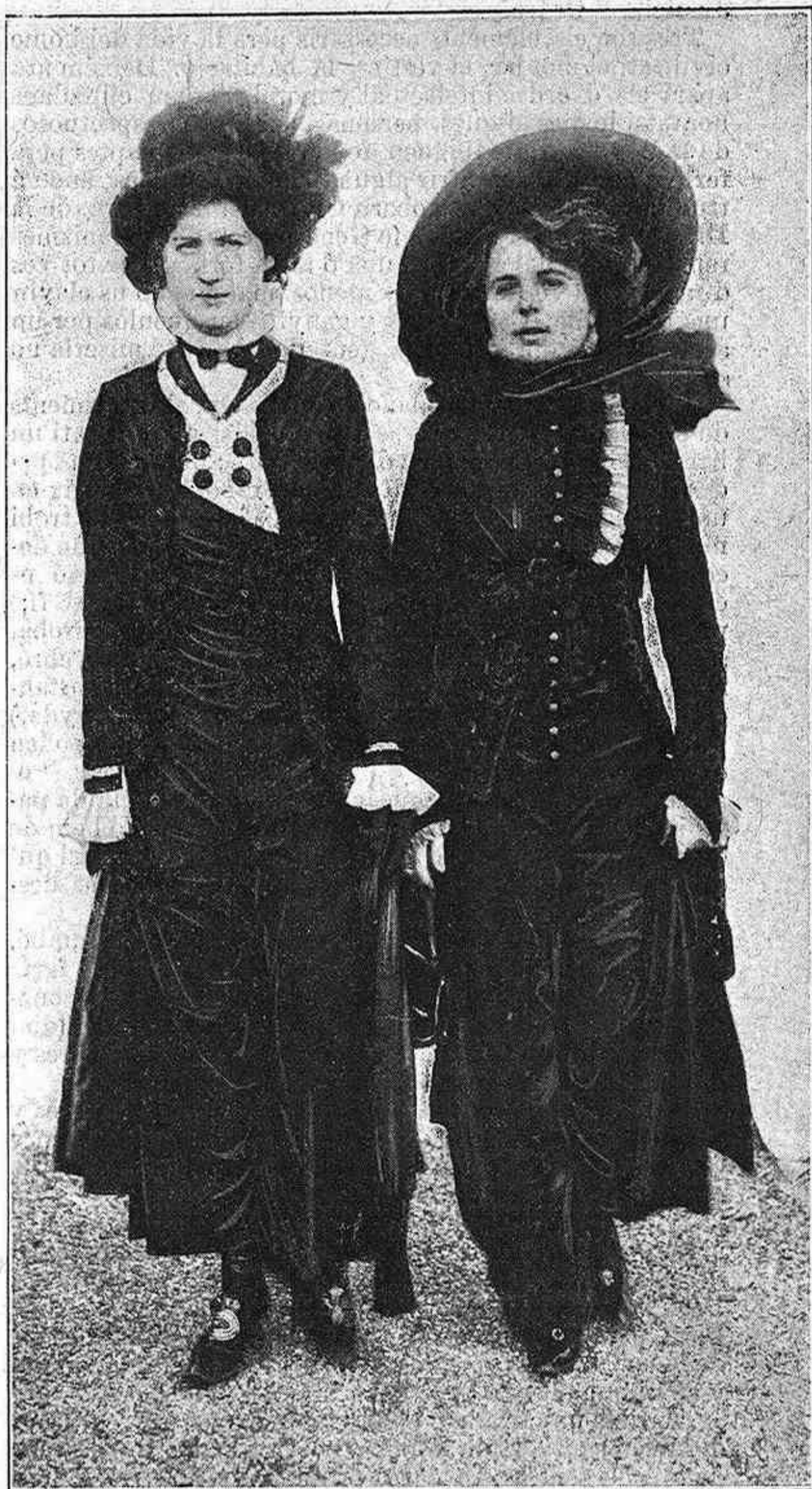
De qué llarga.

(Insts. ROL)

À PARÍS

Manto de passeig.

Aparició de las primeras faldas-pantalóns.

(Insts. ROL)

¡Quín nou esvalot! Perque aquesta proposta la trobarían més vil y més traidora, més inhumana que la primera. Sí, senyor; al menos, fusellats, no patirían més, acabarian d' una vegada; pero morts de fam, passar días y més días sense menjar... ¡Quína iniquitat! ¡Quína crudeltat!

Y, no obstant, no hi hauría motiu pera tanta brega. Avuy día sense cap lley escrita, sense cap códich que ho mani, ¿no es ben cert y positíu que s' han de morir indefectiblement de fam els que no tenen una manera ó altra de guanyarse las caixaladas? Está clar que sí. Pero com la cosa vá á la quieta, com no hi ha procediment legal, com la mort vé per ella sola, com la fam actúa de butxí y la fam no fá soroll d' escopetadas, ni la veu el que no la coneix, ni la sent el que dina y sopa regularment, no val pas la pena de que 'ls polítichs se 'n preocupin.

Els economistas prou qu' ho diuen: *tothom te dret á la vida*. Desde que món es món, may s' ha inventat un terme més indecentment sarcástich qu' aquést. ¡Qué se m' endona á mí que m' concedeixin un dret, si no m' donan el medi de practicarlo! Si m' donessin dret electoral y trobés tancada la porta del colégi; si m' donessin dret á volar y no m' donessin alas ó aparato apropiat; si m' do-

nessin dret á ser general y m' prohibissin ingresar al exércit, ¿no fora una farsa indigna y ridícula? Donchs, si l' Estat me dona dret á la vida y no m' assegura la vida, ni m' proporciona medis pera campármela, ¿no es una falsetat y una ensarronada 'l tal dret?

Pero l' Estat encare fá una cosa pitjor. L' exercici d' un dret pressuposa llibertats; (els condemnats, els incapacitats, els menors, careixen de certs drets perque la lley ó la naturalesa els limita la llibertat.) El qui gosa d' un dret pot exercirlo ó deixar-lo d' exercir. El dret que s' imposa per fersa s' converteix en obligació; més qu' un dret, es un deber. Y 'l dret de viure, l' Estat l' imposa, perque condemna, y per lo tant prohibeix, el suicidi. Tinch, donchs, no ja 'l dret, el deber, l' obligació de viure, si no vull faltar á la lley. Y com la Societat no m' dona cabals ni feyna, m' obliga á fer lo que no puch fer: viurer. Més com las lleys naturals no s' vulneran en vá, en lloch de viurer, me moro lentament, poch á poch, ab l' indeferencia del Estat que no m' ampara ni el dret, ni en el deber. Mentres no siga violentment, clavantme un tret, despenyantme de dalt d' un campanar ó tirantme sota d' un automóvil, el món no s' preocupa, deixa que

m' acabi de fam en un recó, sense protegir-me com á home ni condemnarme com á suicida.

La base de tot es no amohinar als tips: avans que la Justícia, l' Ordre.

Tres son els elements necessaris pera la vida del home civilisat: el menjar, el vestir y la habitació. Deixém ara apart els d' ordre intelectual y moral. Siguen ciutadans honrats, homes dignes, personas decentas, respectuosos de la lley, però no tingueu feyna ó no sigueu aptes pera ferla ab motiu de sufrir alguna malaltia crónica, aneu á trucar á la porta del Govern Civil, del Municipi, de la Diputació ó de la Capitanía General, tots ells organismes representants del Estat en una ó altra forma. Per tot vos dirán:—Deu vos ampari—y menos mal que no us clavin una garrotada. Casa, vestit y ganyips busqueulos per un altre indret, qu' allí de la gent de bé que té miseria no se 'n preocupan

Vice-versa. Que un fulano falti á la lley, als reglaments de policia, á las ordenansas municipals; qu' alboroti un barri cridant:—*Mori alló! ó Visca aixó!*; que tiri una pedra al cotxe de las autoritats; que esbotzi un calaix en una botiga ó pegui una punyalada al vianant que trobi més antipátich... ¡Ah, allavors! Cambi complert de decoració: l' Estat desseguida facilita casa, (una presó, es cert, un racés, un soplutj, una habitació al cap y al fi;) proporciona vestit (uniforme poch vistós, pera roba, abrich al menos, y per las visitas qu' allí s' han de rebre, no cal anar mudat;) y dona menjar (ranxo poch substancies, pero quelcom calent pera no deixar la tripa buyda.) Cal fixars'hi en aquestas anomalías sociais perque poden explicar moltes cosas.

Naturalment, que 'ls que cada día troban la taula parada exclaman:—«Aixís ho hem trobat, aixís ho hem de deixar estar.»—Superba máxima progressiva y moral qu' estalvia de amohinarse pel próxim y de las sevas desgracias.

Hi ha qui al parlar d' aquests assumptos diu també, carregat de bona ó de mala fé:—Bé, vaja ¿qué hi faria vosté? Pensi que 'ls polítichs, els sociólechs, els economistas y 'ls teólechs y molts y molts sabis han estudiat la qüestió y may n' han tret l' aygua clara. De pobres y de richs n' hi han hagut sempre: es inevitable.—

Ja 'ls podeu contestar:—Encare que hi hajan pobres y richs, no es pas necessari que haja qui 's mori de fam y de fret.—Ells seguirán impertérrits y tossuts:—Aixó ha estat, es y será sempre; aixó no té remey.—

Y jo penso que sí que 'n té de remey. Jo 'm figuro que ni 'ls polítichs, ni 'ls teólechs, ni 'ls economistas, ni 'ls sabis el trobarán tan aviat com els mateixos capitalistas. Prou la trobarían aviat la fórmula si rumiessin un xich. Pero, pera que rumiessin, fora precisa una lley diferenta de la consignada al comensament; una lley també curta y clara que digués:

«Article únich: quan en alguna localitat ocorre una defunció causada per la fam ó pel fret, serán despossehits de tots els seus bens els tres primers contribuyents de la població.»

Me figuro que quan la mort d' un pobre convertís en pobres als que tenen el ronyó cubert, els acabalats no dirían pas:—Aixís ho hem trobat, aixís ho hem de deixar estar.—

Ja veuríau com ens obligarían á viure per forsa.

KIKU KAMAMILLA

FRIOLERAS

Jo estimo y soch volgut. ¿Qué més desitja mon cor enamorat?

L' amor, ¿no es la ventura, no es la ditxa que 'l cel ens ha enviat?

No tal, des qu' os estimo á vos, senyora, que tinch un sufrí intern,

puig quan vaig sentí amor, vaig sentí al-hora de gelos un infern.

Si es cert que del cor vostre, la balansa, s' inclina á favor meu, doneume, donchs, senyora, una esperansa de que m' estimareu.

Que si ella ab m' existencia s' apariona,
ma ditxa será gran,
puig no es tant fatal viure, quan se 'ns dona
el dret d' aná esperant.

Bé 'm plau, senyora mía, l' amor vostre;
puig bé ho haureu notat
que 'l cor que vos me dareu com á mostra
al pit lo tinch guardat.
Fels mil cops, també, si 'l cor qu' un día
vaig darvos per present
al vostre ben lligat, senyora mía,
gardeu eternament.

JOBICO

PRINCIPAL

Joventut de Príncep, traducció de la obra alemanya «Alt Heidelberg» ha interessat vivament al nostre públich, el qual, á una sola indicació de la premsa fent ressaltar la fama de que venía precedida, va respondre admirablement omplint el teatro la nit de l' estrena, ávit d' emocionarse en las bellas del drama.

L' éxit realment fou sorollós, digne del llibre. Y bona part d' aquest magnífich resultat es degut als nostres actors que han sabut com may compenetrarse del sentiment dels personatjes y han treballat ab fé, y posant aquesta condició per damunt de tota ambició d' *escalafón artístich*.

L' assumpto de l' obra es simpátich de debó; l' argument, l' acció, 's fan amos y senyors del públich desde las primeras escenas. Hi han en el transcurs de la comedia tochs de sentimentalisme molt ben ensopegats, notas

UN INGLÉS... D' INGLATERRA

BON

—Oh, yes!... Si en honor suyo organizar un partido de polo, contar con mí.

À LA PORTA DEL «PRINCIPAL»

—Y donchs íá qué vol que 's refereixi aquest títul?

—Nada,... le digo á Vd., señor Nidobueno, que mucho cuidado, eh?... que don Angel no admite cuchufletas!...

de color local plenas d'animació, tipos y ambient presentats ab trassa, que donan halé de vida y naturalitat á la visió d'aquells passionals epissodis de la novela del *Príncep Carles Enrich*.

Y es més de celebrar aquesta victoria teatral per quant ha sigut medi de revelació de un notable actor catalá, desconegut pot dirse fins avuy: el Sr. Codina, á qui esperan sens dupte grans triomfs en l'escena. Aquest modest artista va encarregar-se del paper més important de l'obra, y va sortir-se'n airosament, com ningú podia esperar's ho, y aixó que 'l personatge es de difícil interpretació, degut als matisos de estat d'ánim que donat el caràcter deuen estar en constant contrast.

S'hi distingeix també d'una manera especialíssima la senyoreta Xirgu, que aboca en el tipo de Caterina tots els esplendors del seu físich, y totes las finesas de la seva ánima, y ajudan ab perfecció al acabat conjunt els senyors Santpere, Bozzo, Giménez, Guitart y altres.

La presentació mereix també alabansas, donchs el decorat es de bon efecte y el vestuari espléndit.

Nostra coral felicitació á tots,... y en primer lloch als traductors que han tingut la bona pensada de transportarnos una hermosura d'obra y el bon gust y la habilitat de traduhirla *ab totes las de la ley*.

ROMEA

Dissapte, per fí, va inaugurarse la temporada 1908-1909.

La *reprise* de *Lo dir de la gent* va interessar fins á cert punt, y en primer lloch per la novetat de interpretar alguns dels personatjes artistes desconeguts á la casa. Els debutants en aquesta obra varen ser, si mal no recordém,

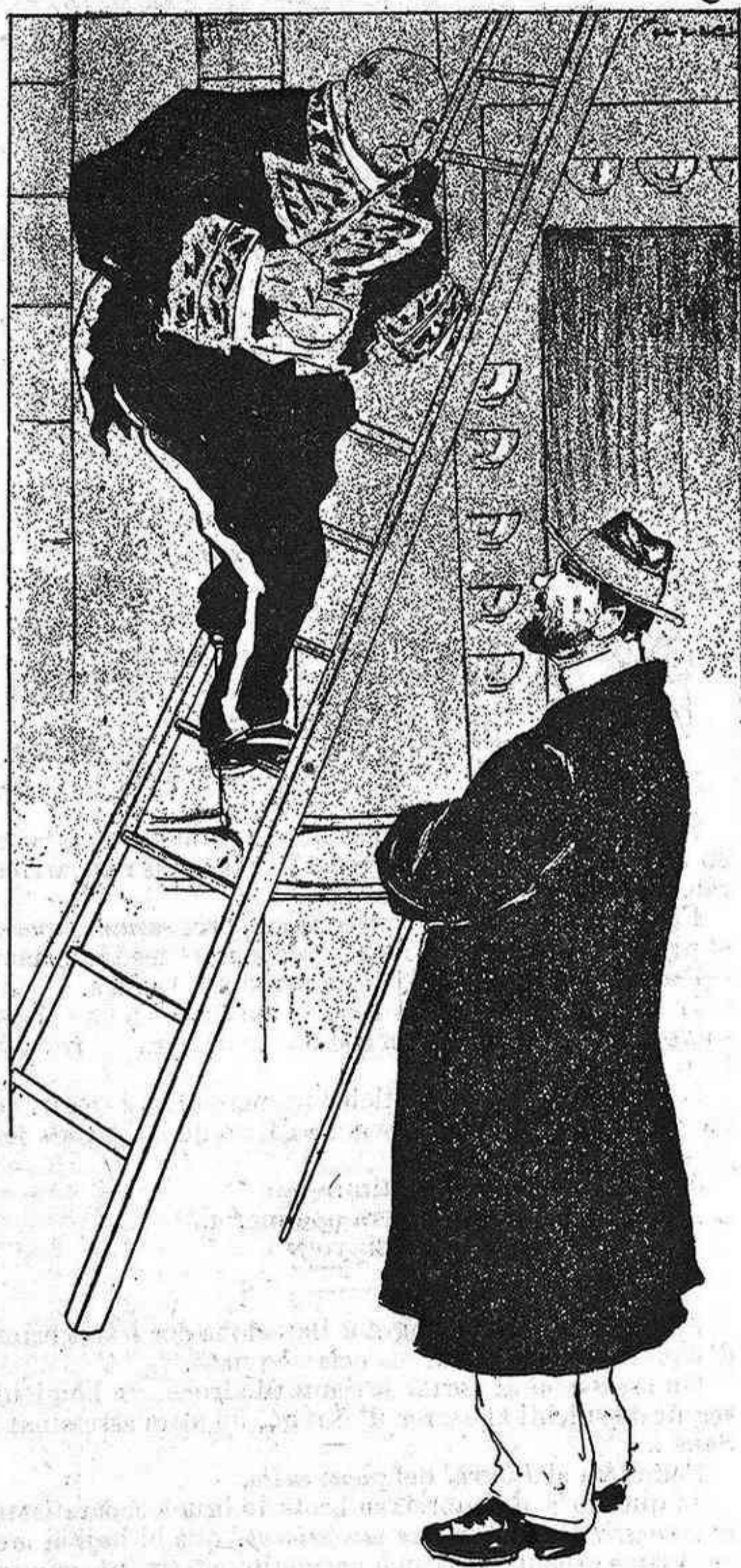
la senyoreta Pérez Cabrero y els senyors Torelló y Nolla, quína tasca artística premiá el públich ab espontanis aplaudiments. Y ben merescuts se 'ls tenfan, donchs son actors de valúa que induptablement farán molt y bó en el «Romea».

Com á fí de festa va estrenarse un saynet del nostre company Joseph Burgas, titulat *La carretera nova*.

Naturalment que á nosaltres las bonas formas ens privan d'alabar lo qu' es de casa. Aixís donchs, y ab consentiment del nostre amich, tan sols dirém qu' ell califica el saynet d'*espatotxada cómica*, lo qual la salva de tot pretenció intent, que la obra va agradar extraordinariament y aixó ho demostra cada nit el públich ab riallas y aplausos, que la premsa, en general, l'ha judicada favorablement, y que 'ls actors que la interpretan ho fan d'un modo admirable, cuydant el detall y el conjunt com pocas vegadas s'hagi vist en una obra nova del género cómic. D'entre ells cal anomenar las senyoretas Vallbé y Casals y els senyors Goula, Viñas, Daroqui, Aymerich, Nolla y Santacana.

El señor Aymerich, que debutava en aquesta obra,

PREPARATIUS

—Donchs, digui que aquesta vegada, venint ab la senyora, deu ser qüestió de ferli doble iluminació...

—No, señor... Doble... y una mica més.

va captarse tot seguit las simpatías del públich. Es un *graciós* de bona pasta, que té una dicció magnífica y que fa primors detallant.

—Dimecres varen estrenar *De pesca*, diálech de Pau Perallada (Melitón González) y avuy va la primera de *L' Aranya*, drama en tres actes de D. Angel Guimerá, obra que estrenada en castellá á Madrit, fou molt discutida.

D' abduas estrenas ne parlarem oportunament.

TÍVOLI (CIRCO EQUÈSTRE)

Demá, dissapte, inauguració de la pista d' hivern, ab el debut de la tant celebrada companyía de don Gil V. Alegria.

Com sabrán, la tant popular companyía que ab tants incondicionals parroquians conta á Barcelona es equèstre, gimnástica, acrobática, funambulesca, cómica, mímica, musical, y no sé quantas cosas més, y de sa direcció se'n cuyda la distinguida *amazona* D.ª Micaela.

Segóns cartells rebuts, la empresa conta ab números importantíssims, entre els que s' hi contan: la troupe *Klein*, els japonesos *Riogoku* y els *Allessons*.

Demá, si 'm perden, me trobarán al Tívoli.

L. L. L.

PRESENT

Sis diamantets té la joia;
cada diamant un petó;
cada petó una abrassada
del teu fervent aymadô.

Si ab or cambiarse poguessin
els petóns que jo 't vuy fer,
no tindria 'l món prou minas
ni prou joyas l' argenter.

No aprecihis, donchs, aquèsta
per las pedras ni pel or:
prénla y estímala forsa
perque ab ella hi va 'l meu cor.

MIQUEL ANGEL

Si 'ls *chicos* de la premsa que presumeixen de beure en bonas fonts no han equivocat l' aixeta, els reys arribarán aquí el dijous.

Falta encare ultimar el programa, pero, *segun rumores*, el primer número de la festa, y potser el més important, —l' acte de la recepció— ja está arrodonit fa díes.

L' arcalde, al rebre al rey, el saludará en catalá y— sempre *segun rumores*— en catalá contestará el rey á la benvinguda del arcalde.

De resultar certa la noticia, preparemnos á llegir, correctgida y aumentada, la segona edició de las *Reyals jornadas* del bon Maragall.

Ja 'ns sembla que 'l sentim:

«Nó, no era una merla...
¡Era un rossinyol!»

En pochos díes hi ha hagut á Barcelona dos ó tres crims d' aquells que fan posar els pèls de punta.

Un assassinat al portal de Santa Madrona, un homicidi seguit de suicidi al carrer d' Aragó, un altre assassinat á Sans...

Felicitém al *Liberal* del pleno éxito.

Ja que no 's descubreixen brots de bruch separatistas, ni *secuestradas* ni *hombres misteriosos*, que hi haji al menos crims espelusnants que permetin omplir *lliberalment* unas quantas columnas de prosa folletinesca.

¿Cóm s' amenisaría el diari, sense aixó?

¡Mirin el senyor Puig y Alfonso, ab tot y 'l seu pacífich aspecte, si 'n sab de pendre el número á la gent!

«Autorizado por el señor Alcalde, el arquitecto municipal, don Pedro Falqués, asistirá por su cuenta al Congreso de construcción y limpieza de calles que se efectuará en París.»

O molt ens equivoquém ó al concedir l' Arcalde accidental aquesta autorisació al senyor Falqués, ha volgut dirli:

—Vés, vés á París!... Veyám si allá t' espavilas y aprens alguna cosa.

Lo que ara falta es que l' arquitecte municipal sápigaprofitarlas las lliçons del Congrès de París.

Perque—no s' ofengui l' interessat—¿volen dir que 'l qui ha ideat las farolas del Saló de Sant Joan está en disposició d' apendre res?

De totas maneres, encare que confiant poch en l' éxit del viatge, l' Art y 'l sentit Comú agraeixen al senyor Puig y Alfonso la seva bona intenció.

Parodiant al Cid, qui, mort y tot, guanyava batallas, el *Sindicato de Iniciativa*, fins després de terminada la seva missió, causa estropicis.

Als deu díes d' haverse acabat las malaventuradas festas encare 's veyan oberts, en plena Rambla, els sots ahont estigueren clavats els célebres pals *decoratius*.

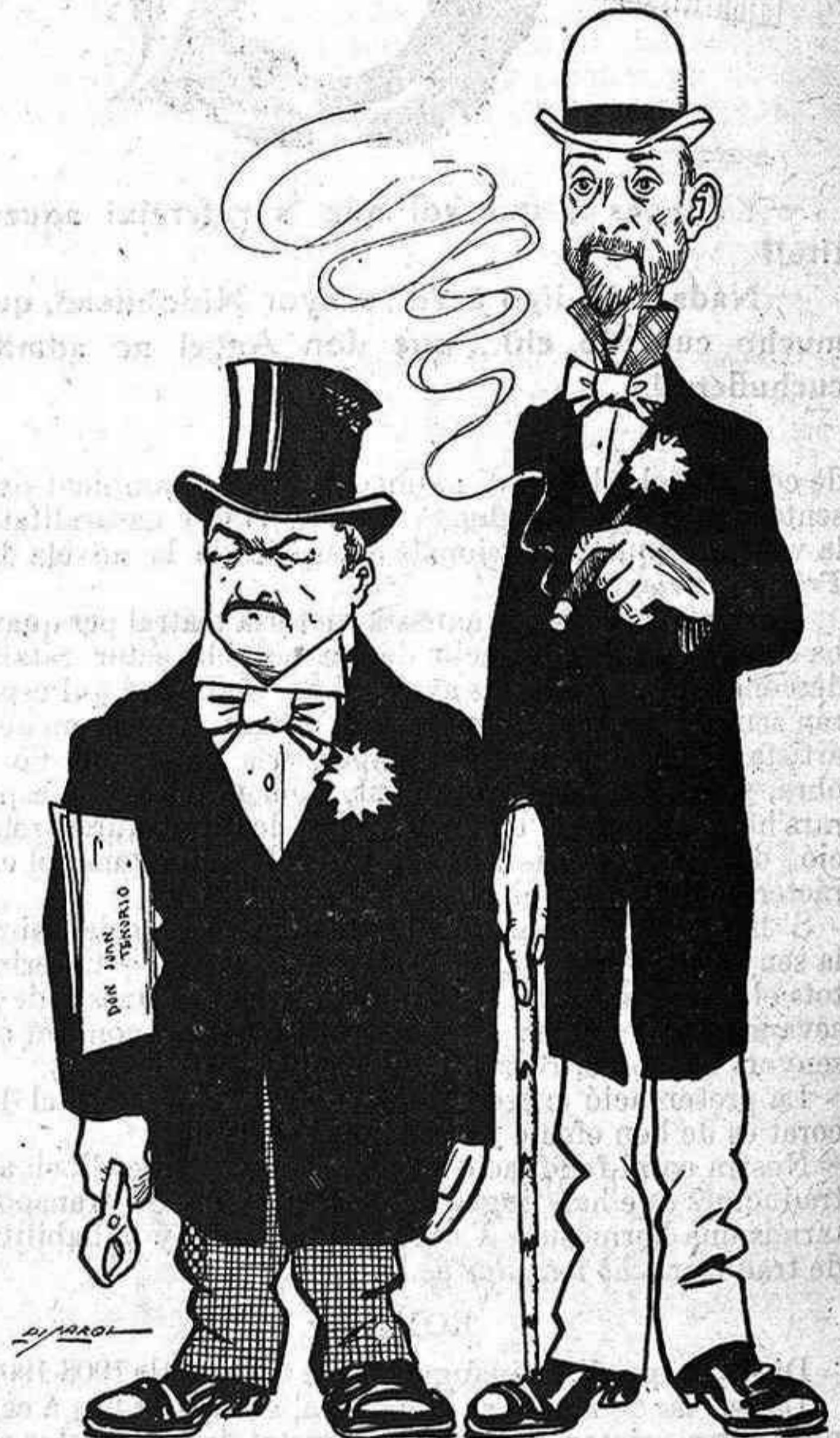
A la quènta, no satisfeta la Comissió de festeigs ab haver trencat el respecte á Barcelona, volía veure si al-gún barceloní 's trencava la nou del coll.

Y las autoritats, tan frescas. Sense tenir la *iniciativa* d' obligar al *Sindicato* de idem á cumplir ab aquell tan conegut y elemental deber que diu:

«Deixarás las cosas tal com las has trobadas.»

Sembla que á la gent d' *El Progreso* no 'ls ha agradat *La carretera nova*, estrenada el dissapte á Romea.

QUE SE SÁPIGA

—Nosaltres hi anirém, sí; pero nó ab carácter polítich, sinó com á notabilitats... neutras.

No ho extranyém gens ni mica.
Aquests fulanos, en sentint parlar de
carreteras, ja 's posan nerviosos.
Pensan desseguida en la de Rubí.
Y en la d'Hostafranchs.

¡Oh, l' amor al descans!
Fa un parell de senmanas, á Madrid,
dugas donas varen escanyar á una pobra
criatura, filla d' una d' ellas, per la po-
derosa rahó de que ab els seus plors no
las deixava dormir.

A Ambés (Fransa) acaba d' ocorre un
cas paregut. L' altre día quatre brema-
dors, disgustats també perque un com-
pany de treball á la nit roncava massa
fort, prengueren la *sabia* precaució de
matarlo á cops de bit de bou.

Ja ho saben, donchs, els cassadors de
fieras.

Per' atraparne de *bonas*, no es necessa-
ri anar al Africa.

«Salud al cerebro privilegiado que,
convertido en antorcha revolucionaria,
ilumina el viejo y el nuevo mundo.»

¿Voldrán creure que aquestas frasses
estupendas que copió d' un periódich lo-
cal, van dirigidas á don Alacandro?

¡Ell, l' ex-emperador del Paralelo,
convertit en *antorcha* y *iluminant dos*
mundos!...

¡Precisament dos *mundos!*...

¿Volen dir que no son dos baguls?

Llegeixo:

«La Real Asociación de Cazadores,
además de iluminar espléndidamente
sus balcones, ofrecerá una tirada...»

Ja era d' esperar...

Sempre 'ns ho havíam pensat que, al
cap-de-vall, tot aixó no seria més que
una *tirada!*

«En el expreso de anoche marchó á
Madrid el senador Sr. Sol y Ortega.»

Vaja! Ja hi som!

Obertas las Corts, ja 'ns en farém tips
de llegir aquesta gazetilla, ab la variant
de *marchó á ó llegó del!*...

¡Oy, senyors *prensayres*, que encare
que no més sigui pel senador de Guadala-
jara resulta un
gran invent la *estereotipia!*

—Díu que 't farán lluminarias...

Pubilla, será un succés!

Díu que gastarás molt rumbo...

Pubilla, aixó val dinés!

Díu que se 't preparan festas...

Pubilla ¿donchs, qué vols més?

—¡Dígalshi que prefereixo
que m' empedrin els carrés!

¡Quín tráfech, pobre *Grupo dels 14!*

Tot just constituída aquesta nova societat monárqui-
ca ja no s' entén de feyna y de gastos ab motíu del viatge
regi.

Y que la referida entitat no deu esser gayre popular
ho demostra aquest diálech sorprés fa poch días:

—Tú: ¿qué vé á ser aixó dels 14?...

—¿Qué vols que sigui?... Dos *sets* á las calsas de 'n
Maura!

En Sanllehy desa el traje
y en Puig s' arregla la bimba...
Mientras uns riuhen, altres ploran:
¿qué hi farém, si aixó es la vida!

PURA CORTESÍA

Com qu' es fácil, si va á Berga,
que s' arribi á veure el Pí,
els senyors mancomunistas
ja 'l comensan á guarní.

A cal llibreter.

Una senyora pren de demunt del taulell una obra no-
va que acaba de sortir.

—Suposo que aquest llibre el pot llegir una senyo-
reta?...

El llibreter, ab ganas de vendre:

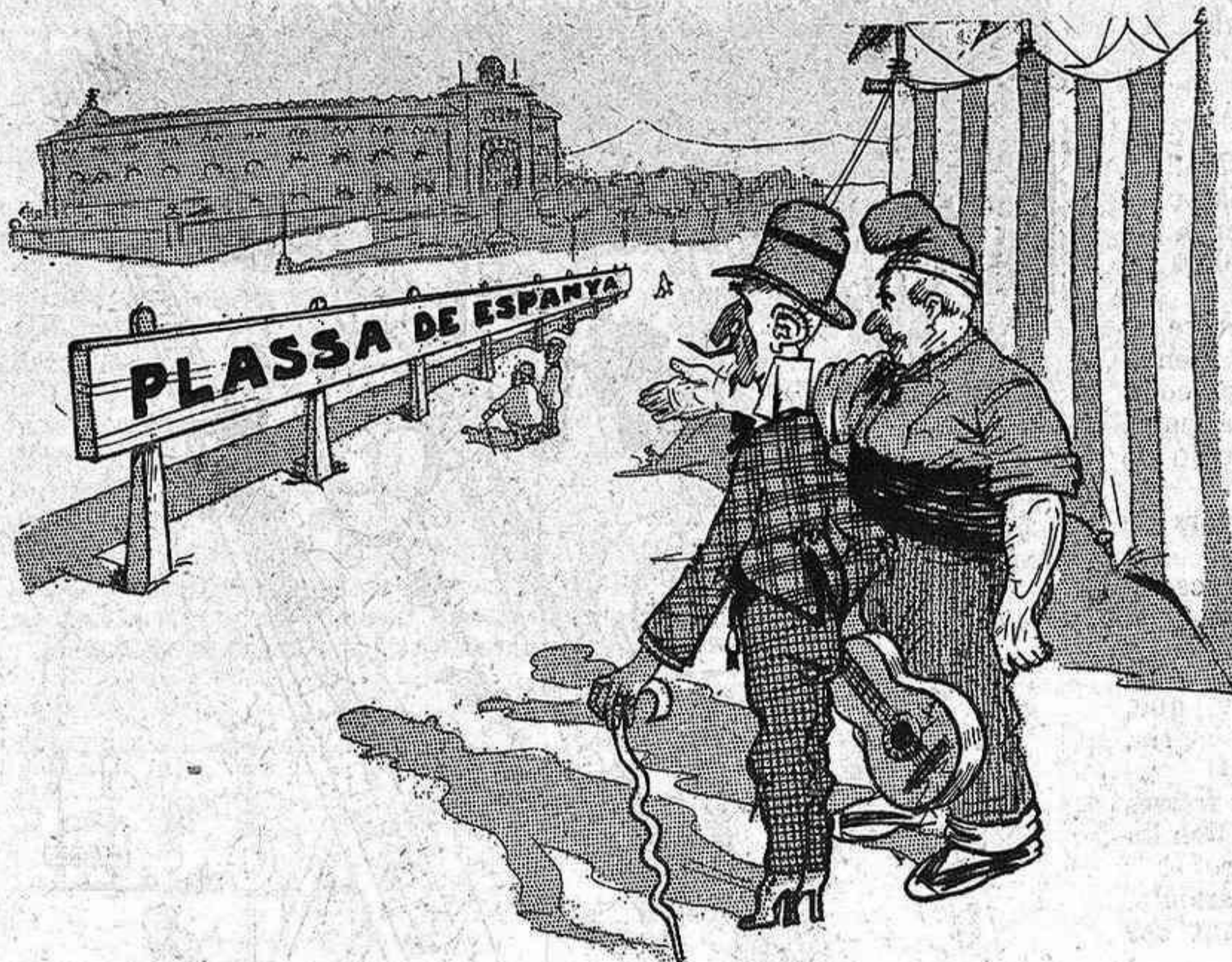
—Sí, senyora, sí... ¡A ulls cluchs!

A LO INSERTAT EN EL ÚLTIM NÚMERO

- 1.ª XARADA.—*A no-me-na-da.*
- 2.ª ANAGRAMA.—*Llas—Alls.*
- 3.ª QUINQUÉ NUMÉRICH.—*Centigram.*
- 4.ª CONVERSA.—*Adela.*
- 5.ª TARJETA.—*Tarrós, Amalia, Seca, Alsina.*
- 6.ª GEROGLÍFICH.—*Una desgracia may vé sola.*

UNA LLISSÓ

—¿Ho veu, don Clodoaldo, ho veu?... Vosté 's devia creure que quan inauguessim una nova plassa li posaríam plassa de 'n Comillas, ó de las Bases de Manresa ó del Cop de fals. Donchs, no senyor: *Plassa d' Espanya*.

TRENCA-CAPS

XARADA
DETECTIVADAS

EL GOS DE BASKAMBRILLA

Hi havia prop la platja de Khantúnis un casal, quin hereu, en Baskambrilla tenia un gos de *Tot*, qu' era una bestia volguda de tothom que 'l coneixia.

Una nit de llampechs ab trons y pluja el gos *tres* se 'l *quart* veure gens ni mica y com que no tornava, *quart* posarse un anunci en els diaris, ab propina.

Malgrat aixó varen confiar la busca à n' en Serlock, qui passejant la vista pels voltants de la casa, aquella vetlla va quedar-se á dormir á la pallissa.

Un *quart-tres* va trobar damunt la palla á més d' un tros de *quarta-dugas* prima, notant al endemà per *prima-dugas* un manyoch de cabells en una pinta ab uns quants *habitants* de mal aspecte, d' aquells que allà 'hont se posan mortifican.

Aixó á n' en Baskambrilla va portarho mentres estava al hort menjant pa y figas y li digué:—Senyor: la vostra bestia si no ha mort, de segú... que encare es viva.
—Ha vist algun detall?

—Aquest *quart-tersa*, aquests cabells y, tot aixó, m' indican que aquí han vingut gitanos... ó gitanas; repari quina oló que fa de tinya.
—¿Y vol dir que la bestia pot trobar-se?
—Tan segú fos poguer treure la rifa; el tros que falta en eixa *quarta-dugas* ahir vaig veure un home que 'l tenia; y aquests cabells son com els d' una dona que anava ab ell venent mitjons y mitjas. Recordo encare més: l' home portava lligats, dos ó tres gossos que 'l seguían y per una casualitat *dos-dugas*

vaig veure que tots ells se dirigían cap al *Mundial Palace*.

—¿Y van entrarhi?
—Sí; pro per una porta molt [petita; segurament que anavan á la [cuyna á recullir els òssos que tenían; y dispenseu, senyor, ara com vos deixo sol. [ara

—¿Qué d'fu?
—Que toco pipa.
—¿Que se 'n va á registrá 'l [Mundial Palace?
—No, ca; als toros, que avuy [mata el *Bombita*.

J. STARAMSA

ANAGRAMA

Una total tinch de fer á la senyora Ramona, que fa temps viu á *Total*, provincia de Tarragona.

J. MASSAGUER S. (ARTILLER)

ROMBO

.....
.....
.....
.....

Substituhir els punts per lletres de manera que llegidas horisontal y verticalment donguin el següent resultat:

1.ª ratlla: consonant; 2.ª: color; 3.ª: poble catalá; 4.ª: nom de dona; 5.ª: poble catalá; 6.ª: número, y 7.ª: vocal.

A. B. (a) LO RECTOR DE VALFOGONA

ESTRELLA NUMÉRICA

5	—Vocal.
6 7	—Consonant.
4 2 5	—Número.
1 2 3 4 5 6 7 8 9	—Poble catalá.
1 2 3 4 7 8 9	—
8 2 3 7 3	—Arbre.
1 9 4 2 4 7 3	—Embarcació.
1 2 3 3 9 6 7 3 9	—Utensili marítim.
1 2 8	—Part de la persona.
6 2	—Nota musical.
4	—Consonant.

A. ROCA COLL

TARJETA

P. OLLE SISCAR

Ab aquestas lletres degudament combinadas formar el nom d' una rondalla catalana.

J. YNABUJ NEBOT

GEROGLÍFICH COMPRIMIT

C LL LL

R. A. (a) PAU DE LAS CALSAS CURTAS

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a